

Design and Validation of a Sustainable Development Model for Sports Purposes Based on Tourist Behavior

Negar Matinnia

Department of Physical Education, Science and Research Unit, Islamic Azad University, Tehran, Iran

Abolfazl Farahani *

Professor of Sports Management, Department of Sports Sciences, Payam Noor University, Tehran, Iran

Mohsen Baghrian

Department of Physical Education, Science and Research Unit, Islamic Azad University, Tehran, Iran

Ali Mohammad Safania

Department of Physical Education, Science and Research Unit, Islamic Azad University, Tehran, Iran

Abstract

Objective: The aim of this research was to design and validate a sustainable development model for sports purposes based on tourist behavior.

Method: This study employed a mixed-methods approach, combining qualitative and quantitative methods. The qualitative study utilized grounded theory as the theoretical framework, while the quantitative study employed a descriptive-survey method. The qualitative sample consisted of stakeholders who were selected using snowball sampling technique, and 17 participants were chosen based on theoretical saturation. The quantitative sample included employees of the Ministry of Cultural Heritage and Tourism, employees of travel and tourism companies, sports tour organizers, and guides, with a sample size of 270 individuals selected through simple random sampling. Interviews were used as the qualitative research tool, while a questionnaire was utilized for the quantitative research. To assess the quality and validity of the qualitative findings, the evaluation criteria of Lincoln and Guba (1985), including credibility, transferability, dependability, and conformability, was employed. In the quantitative section, content validity, construct validity, and Cronbach's alpha were used.

Findings: Based on the research findings, the behavioral correspondences of sports tourists with the goal of sustainable development for sports purposes were categorized into nine sub-dimensions and three main dimensions (core behaviors) under the titles of environmental behaviors, socio-cultural behaviors, and economic behaviors. All defining structures of these factors were confirmed and identified through factor analysis, indicating that the theoretical model possesses the necessary validity.

Results: As observed, the behavioral objectives of sports tourists based on sustainable development for sports purposes emphasize the creation of balance in tourism development through environmental behaviors, socio-cultural behaviors, and economic behaviors.

Keywords: Sports tourism, behavioral correspondences, sustainable development, environmental behaviors

* Corresponding Author: E-mail: afarahani@pnu.ac.ir

How to Cite: Matinnia N, Farahani A, Baghrian M, Safania A. M. Design and Validation of a Sustainable Development Model for Sports Purposes Based on Tourist Behavior, Journal of Innovation in Sports Management, 2024; 3(1): 115-131.

طراحی و اعتباریابی الگوی توسعه پایدار مقاصد ورزشی مبتنی بر رفتار گردشگران

نگار متین‌نیا

گروه تربیت‌بدنی، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

ابوالفضل فراهانی*

استاد مدیریت ورزشی، گروه علوم ورزشی، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران

محسن باقریان

گروه تربیت‌بدنی، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

علی محمد صفانیا

گروه تربیت‌بدنی، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

چکیده

هدف: هدف این پژوهش طراحی و اعتباریابی الگوی توسعه پایدار مقاصد ورزشی مبتنی بر رفتار گردشگران بود. روش: این تحقیق از نوع آمیخته (کیفی - کمی) بود. در مطالعه کیفی از نظریه داده بنیاد رویکرد گلیزر و در مطالعه کمی از روش توصیفی - پیمایشی استفاده شد. جامعه آماری این تحقیق را در بخش کیفی صاحب‌نظران تشکیل می‌دادند. این افراد با استفاده از روش نمونه‌گیری گلوله برفی انتخاب شدند و با استناد با اشباع نظری ۱۷ نفر از آنها انتخاب شدند. همچنین جامعه آماری این تحقیق را در مطالعه کمی کارکنان وزارت میراث فرهنگی و گردشگری، کارکنان شرکت‌های خدمات مسافرتی و گردشگری و همچنین برگزار کنندگان و راهنمایان تورهای ورزشی تشکیل می‌دادند و حجم نمونه آنها برابر با ۲۷۰ نفر بود و به صورت تصادفی ساده انتخاب شدند. در بخش کیفی از ابزار مصاحبه و در بخش کمی از ابزار پرسشنامه استفاده شد. جهت بررسی کیفیت و اعتباربخشی به نتایج کیفی در تحقیق حاضر از معیارهای ارزشیابی لینکلن و گابا (۱۹۸۵) شامل معیارهای اعتبار، انتقال، قابلیت اعتماد و تأییدپذیری استفاده شد. همچنین در بخش کمی از روایی محتوای، روایی سازه و آلفای کرونباخ استفاده شد.

یافته‌ها: براساس یافته‌های تحقیق مطابقت‌های رفتاری گردشگران ورزشی با هدف توسعه پایدار مقاصد ورزشی مبتنی بر ۹ مقوله فرعی و سه مقوله اصلی (رفتار اصلی) تحت عناوین رفتارهای محیطی، رفتارهای فرهنگی - اجتماعی و رفتارهای اقتصادی است. همه سازه‌های تعریف‌کننده این عوامل در تحلیل عاملی تایید و مشخص گردد مدل نظری از اعتبار لازم برخوردار می‌باشد.

نتایج: همانگونه که ملاحظه شد، اهداف رفتاری گردشگران ورزشی مبتنی بر توسعه پایدار مقاصد ورزشی بر ایجاد توازن در توسعه گردشگری از طریق رفتارهای محیطی، رفتارهای اجتماعی - فرهنگی و رفتارهای اقتصادی تأکید دارد.

واژه‌های کلیدی: گردشگری ورزشی، مطابقت رفتاری، توسعه پایدار، رفتارهای محیطی.

* نویسنده مسئول: E-mail: afarahani@pnu.ac.ir

متین‌نیا نگار، فراهانی ابوالفضل، باقریان محسن، صفانیا علی محمد، طراحی و اعتباریابی الگوی توسعه پایدار مقاصد ورزشی مبتنی بر رفتار گردشگران، فصلنامه نوآوری در مدیریت ورزشی، بهار ۱۴۰۳، ۳(۱): ۱۱۵-۱۳۱.

مقدمه

امروزه صنعت گردشگری در جهان توسعه فراوانی یافته است و بسیاری از کشورها از این رهیافت توانسته‌اند وضعیت خویش را تا حد درخور توجهی بهبود بخشیده و بسیاری از مشکلات خود از قبیل بیکاری، پایین بودن سطح درآمد، سرانه و کمبود درآمد ارزی را پوشش دهند (کوپر و بالکی^۱، ۲۰۲۲). اتحادیه بین‌المللی گردشگری و جهانگردی، گردشگری را به عنوان مجموعه تغییرات مکانی انسان‌ها و فعالیتی‌هایی که از آن نشأت می‌گیرد تعریف کرده است (مقانی و امیری، ۱۳۹۱).

گردشگری انواع مختلفی دارد که از جمله آن‌ها می‌توان به گردشگری فرهنگی، گردشگری هنری، گردشگری تاریخی، گردشگری تفریحی، گردشگری طبیعت، گردشگری بازرگانی، گردشگری شهری، گردشگری روستایی، گردشگری مذهبی، گردشگری ماجراجویانه، گردشگری ورزشی، گردشگری سلامت و گردشگری مجازی اشاره کرد (شارپلی^۲، ۲۰۱۵). یکی از انواع گردشگری که نسبت به سایر انواع گردشگری پیشرفت روز افزونی داشته است، گردشگری ورزشی است (مویلی، هنیچ و هیگهام^۳، ۲۰۱۸). این نوع گردشگری زیرمجموعه گردشگری و صنعت توریسم است که شامل سفر کردن به مناطق مختلف جهان به منظور شرکت کردن در یک رویداد و مسابقه ورزشی و یا تماشای فعالیت ورزشی است و به سه نوع گردشگری رویدادهای ورزشی، گردشگری ورزشی فعال و گردشگری ورزشی نوستالژیک^۴ و مشاهیر تقسیم می‌شود (ویور^۵، ۲۰۲۱).

براساس گزارش‌های بعمل آمده گردشگری به طور عام و گردشگری ورزشی به طور خاص در حال تبدیل شدن به نخستین صنعت درآمدزای جهان هستند و رشد چشم‌گیر و صعودی آن‌ها حاکی از این است که اقتصاد آینده تا اندازه بسیاری متعلق به این صنعت خواهد بود (مویلی و همکاران، ۲۰۱۸). در بسیاری از کشورها، گردشگری ورزشی راه اصلی و چه بسا تنها راه توسعه است؛ بنابراین

باید مطمئن بود گردشگری ورزشی به شیوه‌ای توسعه یابد که سهم آن در توسعه پایدار مقاصد بهینه باشد (کومار، والر، کومار و باهات^۷، ۲۰۲۳). توسعه پایدار شکل خاصی از توسعه گردشگری است که سیستم را قادر به حفظ بقا در سطح بالایی از کیفیت می‌سازد و یکی از مهمترین راهبردی توسعه در نظر گرفته می‌شود (ملکی ورکی، فقیهی و معمارزاده طهران، ۱۴۰۲). زیرا اگر توسعه پایدار در گردشگری به طور ویژه در ارتباط با مقاصد وجود نداشته باشد، آن مقصد توان رقابتی‌اش را از دست می‌دهد (تودوراچی، سایمون، فرینت و موستتا-پاول^۸، ۲۰۱۷). از سوی دیگر در توسعه پایدار گردشگری توازن و تعادل، حفظ ارزش‌ها و کیفیت اخلاقیات و اصول اقتصادی و نیز مزیت‌های اقتصادی همه به همراه هم دیده می‌شود و توسعه‌ای متعادل و همه جانبه جایگزین توسعه اقتصادی صرف می‌شود (امینی کمیجانی، فراهانی، گودرزی و قربانی قهفرخی، ۱۴۰۲). بنابراین آگاهی از وضعیت توسعه پایدار مقاصد به منظور برنامه‌ریزی درست و بقای آن در آینده امری الزامی و اجتناب‌ناپذیر است (مظفری و قاسمی، ۱۴۰۲) و مدیریت مؤثر مقاصد در توسعه گردشگری و پایداری نقش مهمی ایفاء می‌کند (مورگان، اوکن، امو، اولوبومی و ادودی^۹، ۲۰۲۱).

مقصد گردشگری ورزشی یک فضای فیزیکی بدون محدودیت برای سفر است که به دلیل جاذبه‌های طبیعی یا مصنوعی‌اش، گردشگران مایل به بازدید از آن هستند (وو و جی^{۱۰}، ۲۰۲۳). پایداری یک مقصد به طور قابل توجهی تحت تأثیر توانایی آن برای انطباق با شرایط متغیر بازار، استفاده کارآمد از منابع، ارائه استراتژی‌های برنامه‌ریزی و رفتار گردشگران قرار دارد (ریبس و بایدال^{۱۱}، ۲۰۱۸). از سوی دیگر، بخش زیادی از موفقیت الگوهای توسعه در گرو مسئولیت‌پذیری ذینفعان است (پارکس، سرینیواسان و آرگون^{۱۲}، ۲۰۲۱). از آنجائی که مهمترین ذینفع خود گردشگر است، بدیهی است که رفتارهای آنها

⁷ Kumar, Valeri, Kumar, Kumar & Bhatt

⁸ Tudorache, Simon, Frenț & Musteață-Pavel

⁹ Morgan, Okon, Emu, Olubomi & Edodi

¹⁰ Wu & Ji

¹¹ Ribes & Baidal

¹² Parks, Srinivasan & Aragon

¹ Cooper & Buckley

² Sharpley

³ Moyle, Hinch & Higham

⁴ tourism

⁵ Nostalgic sport tourism

⁶ Weaver

ضیایی (۱۴۰۲) در پژوهشی با هدف تدوین مدل بومی سازی شده در راستای توسعه پایدار گردشگری جمهوری اسلامی ایران گزارش کردند مشارکت و انسجام ذینفعان گردشگری، فرهنگ سازی نسبت به گردشگری و آموزش و پژوهش گردشگری جزء عوامل زمینه‌ای مؤثر بر توسعه پایدار گردشگری هستند. امینی کمیجانی و همکاران (۱۴۰۲) در پژوهشی با عنوان الگوی توسعه پایدار گردشگری ورزشی جمهوری اسلامی ایران: نظریه پردازی داده بنیاد براساس اسناد بالادستی به این نتیجه رسیدند که استقلال بودجه دولت از ثروت‌های عمومی و مبنای انسان‌شناختی، ملاحظیات اجتماعی، مشارکت ذی‌نفعان، سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی و اقتصاد مقاومتی، حکمروایی مطلوب، فرهنگ و هویت ایرانی-اسلامی، همبستگی ملی و بین‌المللی، تأمین مالی، ساخت‌یافتگی جامعه، حس مکان و توجه به مقتضیات تاریخی، بازاریابی، توسعه زیرساخت‌های خدمات رفاهی و اقامتی، مدیریت حمل و نقل، مدیریت تأسیسات و کسب و کارهای گردشگری ورزشی، مدیریت محیط زیست، مدیریت و آموزش منابع انسانی گردشگری، حفاظت از منابع گردشگری ورزشی، و مدیریت علم، فناوری و نوآوری در توسعه پایدار گردشگری ورزشی نقش دارند. فلاح نژاد، عبدالوند، حیدرزاده هنزائی و خون سیاوش (۱۴۰۱) نیز در پژوهشی با هدف طراحی و تدوین مدل عشق به مقصد گردشگری حلال با رویکرد توسعه پایدار نشان دادند برقراری پیوند عاطفی قوی گردشگر با مقاصد گردشگری می‌تواند در جذب گردشگر و در نتیجه افزایش درآمد و توسعه پایدار ناشی از صنعت گردشگری بسیار تأثیرگذار باشد. گانسر و ریچ^{۱۰} (۲۰۲۳) با بررسی تأثیر پارادایم جدید اکولوژیک و نگرانی‌های زیست محیطی بر قصد رفتاری طرفدار محیط زیست بر اساس تئوری رفتار برنامه ریزی شده^{۱۱} به این نتیجه رسیدند که رفتار گردشگران در چهار حوزه مصرف، انرژی، غذا و تحرک قابل اندازه گیری است و نگرانی زیست محیطی خودخواهانه و بدبینانه بیشترین تأثیر را بر نگرش نسبت به رفتار پایدار دارند. در پژوهشی دیگر دی‌آرکو، مارینو و رسکسینتی^{۱۲} (۲۰۲۳) با بررسی اینکه در تبیین

در مدیریت راهبردی این فرایند امری حیاتی به شمار می‌رود (گومز و لوپز^۱، ۲۰۲۳). رفتار گردشگران می‌تواند اشکال مختلفی داشته باشد. از جمله رفتارهای مرتبط با خرید^۲ مانند انتخاب مکان و محصولات سازگار با محیط زیست که می‌تواند تأثیرات زیست محیطی را به میزان قابل توجهی کاهش دهد (لین، ژو، لیو و کیم^۳، ۲۰۲۲). به طور مشابه رفتارهای مرتبط با حمل و نقل^۴، مانند استفاده از حمل و نقل عمومی یا همراهی با اتومبیل‌های سازگار با محیط زیست که انتشار کربن را کاهش می‌دهد (پرونلو و گابوریو^۵، ۲۰۱۸). سایر رفتار گردشگران عبارتند از سفر خارج از فصل اوج گردشگری، انتخاب مقاصد کمتر بازدید شده، پرداخت هزینه بیشتر برای حفاظت از محیط طبیعی و جامعه محلی، مصرف محصولات محلی در طول تعطیلات، کاهش مصرف ضایعات و غیره است (وئو، فرونت^۶ و لیو، ۲۰۲۱؛ لی و وئو^۷، ۲۰۲۰؛ ژانگ و بای^۸، ۲۰۲۱). با این حال القای رفتارهای مسئولانه یکی از بزرگترین چالش‌های دستیابی به توسعه پایدار شناخته می‌شود (مایو و وئی^۹، ۲۰۱۶) و مقاصد گردشگری ورزشی نیز از آن مستثنی نیستند زیرا گزارش‌های سالانه سازمان‌های بین‌المللی در مورد وضعیت پایداری مقاصد گردشگری نشان می‌دهد، این پایداری در صنعت گردشگری ورزشی کشور نهادینه نشده است (امینی، بحرالعلوم، اندام و ربانی، ۱۴۰۲). امینی و همکاران (۱۴۰۲) در پژوهشی با عنوان مقاصد گردشگری ورزشی در مسیر پایداری: ارزیابی موانع و چالش‌ها نشان دادند ضعف در سیاست گذاری و چشم انداز، ناکارآمدی در مدیریت مقاصد گردشگری ورزشی، عدم پذیرش اجتماعی، محدودیت‌های محیط زیستی، ضعف در سرمایه گذاری و اشتغال و عدم امنیت شش مانع مقاصد گردشگری ورزشی در مسیر پایداری هستند و در این بین اثرگذارترین عامل ضعف در سیاست گذاری و چشم انداز است. صداقت و

¹ Gomes & Lopes

² Shopping-related behaviors

³ Lin, Zhu, Liu & Kim

⁴ transport-related behaviors

⁵ Pronello & Gaborieau

⁶ Wu & Font

⁷ Li

⁸ Zhang & Bai

⁹ Miao & Wei

¹⁰ Gansser & Reich

¹¹ Theory of Planned Behavior

¹² Darco, Marino & Resciniti,

اجتماعی و زیست محیطی، فرایند توسعه در کشور را با چالش‌های جدی روبرو کرده است. به طوری که در کنار منافع عمدتاً اقتصادی مجموعه‌ای از هزینه‌های اجتماعی و زیست محیطی ناشی از رشد فعالیت‌های گردشگری ورزشی در جامعه میزبان نمایان شده است. بررسی‌های بعمل آمده نشان می‌دهد روند توسعه فعالیت‌های گردشگری ورزشی با تخریب منابع گردشگری و اثرات منفی بر ابعاد اجتماعی و فرهنگی جامعه میزبان از اصول توسعه پایدار گردشگری فاصله گرفته است. به عبارت دیگر نقش گردشگری به عنوان عامل محرک در حال تبدیل شدن به عامل مخرب در روند توسعه ناحیه‌ای است. این امر در تضاد با اصول توسعه پایدار گردشگری، به عنوان شاهدی بر روند ناپایدار توسعه، روند نامطلوب توسعه و افول کیفیت مقصد و افت بازارهای آنرا گوشزد می‌کند. از این رو لازم است چارچوب سنتی توسعه گردشگری یا به اصطلاح پارادایم سنتی گردشگری همسو با رویکرد توسعه پایدار به شکلی که الزامات و استانداردهای جدید طرفداران محیط زیست و پایداری یک سطح بهینه از منافع اقتصادی اجتماعی را تأمین کند در زمینه گردشگری ورزشی بازساخت و طرح‌ریزی شود. و از آنجائی که یکی از الزامات توسعه پایدار گردشگری توجه به رفتار گردشگران است لازم است مشخص شود شاخص‌هایی که در توسعه پایدار مقاصد ورزشی افراد را ترغیب می‌کنند تا مقصد خود را انتخاب کنند شناسایی شود و به دلیل اینکه رفتار گردشگران ورزشی در هر کشوری متفاوت است نیاز است با توجه به عوامل تعیین کننده زیادی که بر عرضه و تقاضای گردشگری تأثیر می‌گذارد، شناخته شود. بر این مبنا مطالعه حاضر درصدد است به این سؤال پاسخ دهد که الگوی توسعه پایدار مقاصد ورزشی مبتنی بر رفتار گردشگران چگونه است؟

روش شناسی

این تحقیق با ماهیت اکتشافی^۳ و با هدف بسط دانش و شناخت موجود در رابطه با تعیین‌کننده‌های مقاصد رفتاری گردشگران ورزشی انجام شد. از این رو در دسته تحقیقات کاربردی قرار می‌گیرد. همچنین این تحقیق بر

رفتار حمل و نقل پایدار چه عواملی نقش دارد گزارش کردند که هنجارهای شخصی و هنجارهای اجتماعی دستوری پیش‌بینی کننده هستند، اما هنجارهای اجتماعی دستوری نقشی معناداری ندارد. همچنین لانگ^۱ (۲۰۲۳) با مرور نظام‌مند پارادایم‌های رفتاری نشان دادند پارادایم‌های رفتاری مختلف با طیف گسترده‌ای در ارتباط با مقصد وجود دارد که در تحقیقات گذشته به یک اندازه مورد توجه قرار نگرفته‌اند، از سوی دیگر نکته حائز اهمیت این است که برخی از این رفتارها در تعامل با هم هستند. علاوه بر این در معدود تحقیقات انجام شده در حوزه گردشگری ورزشی تورمان و ویکر^۲ (۲۰۲۱) با بررسی عوامل تعیین کننده رفتار طرفدار محیط در بین اعضای باشگاه ورزشی نشان دادند آگاهی محیطی و تعامل جزء تعیین‌کننده‌های رفتاری هستند.

آنچه از مرور مطالعات گذشته استنباط می‌شود این است که بیشتر بر پیش‌بینی کننده‌های رفتاری سازگار با توسعه پایدار توجه شده است. رفتارهای سازگار گردشگران با توسعه پایدار مقاصد طیف پراکنده و وسیعی دارند. با این حال پژوهش‌های گذشته به طور مستقیم به اینکه این رفتارها کدامند اشاره نکرده‌اند. از سوی دیگر در مطالعات انجام گرفته اشاره به این شده است که بین رفتارهای سازگار با توسعه پایدار تعامل وجود دارد، اما اینکه چه ارتباط و چه تعاملی وجود دارد مشخص نشده است. همچنین مشخص گردید معدود مطالعات انجام گرفته در حوزه رفتارهای سازگار گردشگران با توسعه پایدار خارج از محیط گردشگری ورزشی انجام شده است. این در حالی است که گزارش‌ها نشان می‌دهند مقاصد گردشگری ورزشی وضعیت ناپایداری دارند (برای مثال امینی و همکاران، ۱۴۰۲). وضعیتی که به نظر می‌رسد پرهزینه است و بایستی مدیریت شود تا از نابودی مقاصد ورزشی ممانعت بعمل آید.

از طرفی به نظر می‌رسد عدم رعایت اصول توسعه پایداری مزیت بر علت توسعه نیافتگی گردشگری باشد که در گردشگری ورزشی پیش‌تر به آن توجه نشده است. چرا که رشد فعالیت‌های گردشگری ورزشی در دهه‌های اخیر در کشور با تأثیرگذاری عمیق بر بنیان‌های اقتصادی،

¹ Lange

² Thormann & Wicker

³ Exploratory research

مبنای جستجوی داده، دارای ماهیت ترکیبی^۱ بود. در واقع تحقیقی که از هر دو رویکرد کمی^۲ و کیفی^۳ در یک مطالعه خاص استفاده شد. همچنین تحقیق حاضر با رویکرد طرح اکتشافی توسعه ابزار^۴ انجام شد که بر اساس این طرح ابتدا جنبه کیفی تحقیق و سپس جنبه کمی انجام شد و در نهایت تفسیر نتایج کیفی و کمی هم‌زمان انجام شد. در بخش اول این تحقیق از روش نظریه داده بنیاد رهیافت ظاهرشونده (رویکرد گلیزر) استفاده شد و در بخش دوم این مطالعه، بر اساس نظریه برخاسته از داده‌های تجزیه و تحلیل شده، از داده‌های کمی برای تکمیل و هم سو با نتایج تحقیق کیفی استفاده شد. جامعه آماری این تحقیق را در بخش کیفی صاحب‌نظران حوزه گردشگری و گردشگری ورزشی (مدیران وزارت میراث فرهنگی و گردشگری، اعضای کمیته گردشگری وزارت میراث فرهنگی و گردشگری، مدیران عامل شرکت‌های خدمات مسافرتی و گردشگری و راهنمایان تورهای ورزشی) تشکیل می‌دادند. این افراد با استفاده از روش نمونه‌گیری گلوله برفی انتخاب شدند و با استناد با اشباع نظری ۱۷ نفر از آنها انتخاب شدند. همچنین جامعه آماری این تحقیق در بخش کمی، کارکنان وزارت میراث فرهنگی و گردشگری، کارکنان شرکت‌های خدمات مسافرتی و گردشگری و همچنین برگزار کنندگان و راهنمایان تورهای ورزشی تشکیل می‌دادند. جهت تعیین حجم نمونه در مطالعه کمی از روش برآورد حجم نمونه بر مبنای روش تحلیل استفاده شد و برای هر پارامتر حداقل ۵ نمونه در نظر گرفته شد. لازم به ذکر است در مطالعه کیفی ۵۴ کدباز شناسایی شد و با در نظر گرفتن حداقل حجم نمونه مورد نیاز ۲۷۰ نفر به‌عنوان نمونه مورد نیاز مطالعه کمی به‌صورت تصادفی ساده انتخاب شدند. در بخش کیفی جهت گردآوری داده‌ها از مصاحبه استفاده شد. سؤالات این مصاحبه در دو بخش پرسش‌های جمعیت‌شناختی و پرسش‌های مرتبط با موضوع تحقیق تنظیم شده بود و نوع مصاحبه از نوع نیمه‌ساختاریافته بود. در بخش کمی نیز با استفاده از اطلاعات برآمده از بخش کیفی تحقیق، از

پرسشنامه استفاده شد. این پرسشنامه دارای ۵۴ سؤال و ۹ مؤلفه بود و نحوه نمره‌دهی به آن براساس طیف ۵ ارزشی لیکرت از خیلی‌زیاد تا خیلی کم بود. جهت بررسی کیفیت و اعتباربخشی به نتایج کیفی در تحقیق حاضر از معیارهای ارزشیابی لینکلن و گابا^۵ (۱۹۸۵) شامل معیارهای اعتبار، انتقال، قابلیت اعتماد و تأییدپذیری استفاده شد. **اعتبار:** به واقعی بودن توصیف‌ها و یافته‌های پژوهش اشاره دارد و عبارت است از درجه اعتماد شرکت‌کنندگان در پژوهش و زمینه‌ای که این پژوهش در آن انجام شده است. برای دستیابی به این معیار، در پژوهش حاضر از روش‌های زیر استفاده شد: الف- ارزیابی چندجانبه: در فرایند جمع‌آوری داده‌ها و اطلاعات و انتخاب نمونه پژوهش برای مصاحبه و طراحی سؤالات مصاحبه از منابع و جنبه‌های گوناگونی استفاده شد. ب- ارزیابی شرکت‌کنندگان از پژوهش: متن مصاحبه و کدهای استخراج‌شده برای مشارکت‌کنندگان در مصاحبه ارسال و نقطه نظرات آنها اعمال شد. **انتقال‌پذیری:** به این مطلب اشاره دارد که یافته‌های مطالعه تا چه حد در دیگر گروه‌ها یا مکان‌ها قابل انتقال یا استفاده است. در پژوهش حاضر، به‌منظور دستیابی به این معیار از روش‌های زیر استفاده شد: الف- مستندسازی: تمام مراحل پژوهش برای استفاده احتمالی محققان دیگر به صورت مکتوب مستندسازی شد. ب- گزارش شرایط زمینه‌ای: شرایط جمعیت‌شناختی مصاحبه‌شوندگان به صورت تفصیلی ارائه شد. **قابلیت اعتماد:** به پایداری داده‌ها در طول زمان و شرایط متفاوت اشاره دارد. در پژوهش حاضر دستیابی به این معیار از طریق روش زیر انجام گرفت: الف- استفاده از دوکدگذار: بدین منظور از یکی از متخصصان حوزه مدیریت ورزشی در فرایند کدگذاری در پژوهش کمک گرفته شد. به صورت تصادفی دو مصاحبه انتخاب شد و پس از آموزش‌های لازم کدگذاری توسط ایشان انجام گرفت. در هر یک از مصاحبه‌ها کدهایی که از نظر دو نفر مشابه باشند، با عنوان توافق و کدهای غیرمشابه با عنوان عدم توافق مشخص شدند و درصد توافق بین دو کدگذار با استفاده از فرمول زیر محاسبه می‌شود و نتایج آن در قالب جدول شماره ۱ ارائه خواهد شد.

¹ Mixed method

² Quantitative

³ Qualitative

⁴ Instrument development exploratory design

⁵ Lincoln & Guba

بخش کمی، از روش روایی محتوایی و روایی سازه استفاده شد. همچنین برای محاسبه ضریب قابلیت اعتماد ابزار اندازه‌گیری از آلفای کرونباخ استفاده شد. سرانجام در بخش کیفی تحقیق جهت تجزیه و تحلیل اطلاعات کیفی از سه فرایند همپوش کدگذاری باز، کدگذاری محوری و کدگذاری گزینشی و برای تعیین اعتباریابی از روش تحلیل عاملی تأییدی استفاده شد. لازم به ذکر است این تحلیل‌ها با کمک برنامه‌های SPSS نسخه ۲۶، AMOS نسخه ۲۶ و ۱۱ انجام گرفت.

یافته‌ها

در جدول (۲)، ویژگی‌های جمعیت‌شناختی مشارکت‌کنندگان در بخش کیفی تحقیق در قالب متغیرهای تحصیلات، میزان تجربه، محل خدمت، سمت و رشته تحصیلی قید شده است

جدول ۲. توصیف ویژگی‌های جمعیت‌شناختی مشارکت‌کنندگان مطالعه کیفی

ردیف	تحصیلات	میزان تجربه	محل خدمت	سمت	رشته تحصیلی
P1	دانشجوی دکتری	۱۲ سال	شرکت طبیعت گردی و توریستی	مدیرعامل	مدیریت گردشگری
P2	کارشناسی ارشد	۱۵ سال	شرکت طبیعت گردی و توریستی	مدیرعامل	مدیریت گردشگری
P3	کارشناسی ارشد	۲۳ سال	کمیته گردشگری ورزشی وزارت میراث فرهنگی و گردشگری	رئیس	مدیریت ورزشی
P4	دانشجوی دکتری	۲۱ سال	اداره تدوین ضوابط وزارت میراث فرهنگی و گردشگری	رئیس	مدیریت گردشگری
P5	دکتری	۱۸ سال	اداره کل نظارت وزارت میراث فرهنگی و گردشگری	رئیس	مدیریت گردشگری
P6	دکتری	۱۷ سال	کمیته گردشگری ورزشی وزارت میراث فرهنگی و گردشگری	کارمند	جغرافیا و برنامه‌ریزی توریسم
P7	دکتری	۲۴ سال	کمیته گردشگری ورزشی وزارت میراث فرهنگی و گردشگری	کارمند	مدیریت بازرگانی
P8	دکتری	۱۷ سال	شرکت خدمات مسافرتی و گردشگری	مدیرعامل	کسب و کار در گردشگری
P9	کارشناسی ارشد	۲۳ سال	شرکت خدمات مسافرتی و گردشگری	مدیرعامل	زبان‌های باستانی ایران
P10	کارشناسی ارشد	۱۵ سال	کسب و کار در استارت‌آپ‌های حوزه گردشگری ورزشی	مشاور	مدیریت ورزشی
P11	دانشجوی دکتری	۱۳ سال	سازمان مردم‌نهاد فعال در حوزه گردشگری ورزشی	مدیرعامل	مدیریت ورزشی
P12	کارشناسی ارشد	۲۱ سال	تورهای ورزشی	راهنمای	مدیریت گردشگری
P13	دکتری	۱۷ سال	تورهای ورزشی	راهنمای	مدیریت گردشگری
P14	کارشناسی	۲۵ سال	تورهای ورزشی	راهنمای	مدیریت بازرگانی
P15	دانشجوی دکتری	۲۶ سال	کمیته گردشگری ورزشی وزارت میراث فرهنگی و گردشگری	کارمند	مدیریت گردشگری
P16	دکتری	۱۷ سال	کسب و کار در استارت‌آپ‌های حوزه گردشگری ورزشی	مشاور	مدیریت ورزشی
P17	دکتری	۲۱ سال	شرکت خدمات مسافرتی و گردشگری	مدیرعامل	کسب و کار در گردشگری

$$\text{درصد پایایی} = \frac{2 \times \text{تعداد توافقات}}{100 \times \text{تعداد کل کدها}}$$

جدول ۱. نتایج بررسی پایایی بین دو کدگذار

شماره مصاحبه	کل کدها	توافقات	عدم توافقات	درصد پایایی
۵	۱۳	۵	۳	۰/۷۶۹
۹	۹	۴	۱	۰/۸۸۸
مجموع	۲۲	۹	۴	۰/۸۱۸

با استناد به نتایج جدول ۱، پایایی دو کدگذار بالاتر از ۰/۷ و برابر با ۰/۸۱ حاصل گردید که نشان می‌دهد پایایی مورد نظر در سطح مطلوبی قرار دارد. تأییدپذیری: برای تأییدپذیری نتایج این پژوهش در اختیار چند تن از اساتید مدیریت ورزشی خارج از فرایند پژوهش قرار گرفت و پس از مطالعه و بازبینی نظرات آن‌ها دریافت و اعمال شد. علاوه بر این، به منظور تأیید اعتبار ابزار اندازه‌گیری در

مصرف‌گرایی منابع، کسب آگاهی محیطی، ممانعت از تحریف فرهنگ محلی، احترام به جوامع محلی، گسترش روابط میهمان و میزبان، دلبستگی به مکان، توجه به اقتصاد محلی و بهره‌وری سبز ساخته شد. سرانجام در کدگذاری نظری با ترکیب مقوله‌های فرعی سه مقوله اصلی تحت عناوین رفتارهای محیطی، رفتارهای فرهنگی-اجتماعی و رفتارهای اقتصادی ساخته شد (جدول ۳).

سپس از طریق بررسی مصاحبه‌های انجام گرفته با صاحب‌نظران در مجموع ۵۴ مفهوم نهایی شناسایی شد. شایان ذکر است قبل از کدگذاری نهایی یا ثانویه در مرحله کدگذاری باز، ابتدا از کدگذاری اولیه استفاده شد. به این معنی که ۵۴ مفهوم حاصل شده از ترکیب و ادغام مفاهیم در کدگذاری اولیه شکل گرفت. در ادامه با استناد به نتایج روابط بین مفاهیم شناسایی شده ۹ مقوله فرعی تحت عناوین مسئولیت‌پذیری زیست محیطی، تقلیل

جدول ۳. تعیین‌کننده‌های اهداف رفتاری گردشگران ورزشی با هدف توسعه پایدار مقاصد ورزشی

مقوله اصلی	مقوله فرعی	مفاهیم	کد مصاحبه
رفتارهای محیطی	مسئولیت‌پذیری زیست محیطی	تخریب نکردن محیط	P6, P8, P13
		تولید پسماند کمتر	P1, P6, P17
		در نظر گرفتن مقررات در بهره‌برداری از محیط	P6, P7, P15
		حفظ و ارتقاء تنوع طبیعی	P6, P15
		پذیرش ارزش منابع	P6, P9, 12
		حساسیت گردشگر به مقصد گردشگری	P2, P3, P5, P6, P9, P12, P14
		حراست از میراث طبیعی مقصد	P2, P4, P6, P10
		سالم نگه داشتن منطقه گردشگری	P9, P13
		فشار وارد نکردن بر منابع محلی بیش از حد ظرفیت‌شان	P11, P16
		رفتارهای محیطی	تقلیل مصرف‌گرایی منابع
کاهش استفاده از ظروف پلاستیکی	P1, P2, P8, P9, P12		
افراطی بهره‌برداری نکردن از منابع محلی	P2, P3, P11, P14		
آگاهی گردشگران از حقوق محیط زیستی خود	P1, P3, P4, P6, P8, P9, P10, P12, P13		
رفتارهای محیطی	کسب آگاهی محیطی	آگاهی گردشگران نسبت به اهمیت منابع	P9, P11, P15
		درک گردشگر از تاثیرگذار بودنش نسبت به محیط	P9, P11, P13, P14
		کسب دانش زیست محیطی	P4, P8, P9, P11
		آگاهی گردشگران از مسئولیت‌های محیط زیستی خود	P5, P4, P6, P10
رفتارهای فرهنگی-اجتماعی	ممانعت از تحریف فرهنگ محلی	جرم نکردن در مقصد	P1, P2, P3, P4, P6, P8, P9, P11, P12, P13, P14
		اجتناب از خوش‌گذرانی مفرط در مقصد	P4, P5, P8, P12, P14
		عدم زیر پا گذاشتن اعتقادات مذهبی	P1, P2, P4, P5, P6, P8, P9, P11, P12, P13
		عدم شرکت در فعالیت‌هایی ناپسند از منظر جامعه و عرف	P2, P3, P4, P6, P7, P11, P16
		پرهیز از بهره‌کشی و استثمار دیگران	P7, P13, P17
		تمسخر و تحقیر نکردن فرهنگ سنتی مقصد	P1, P2, P4, P5, P6, P7, P8, P9, P11, P12, P13
		احترام به هویت فرهنگی ساکنان محلی	P2, P3, P5, P6, P8, P11
رفتارهای فرهنگی-اجتماعی	احترام به جوامع محلی	رعایت پوشش و سبک رفتاری مردم منطقه	P6, P7
		احترام به حریم شخصی ساکنان جامعه مقصد	P6, P15
		رعایت کردن رسوم مقصد	P6, P9, 12
		احترام به تعهدات جامعه مقصد	P2, P3, P5, P6, P9, P12, P14

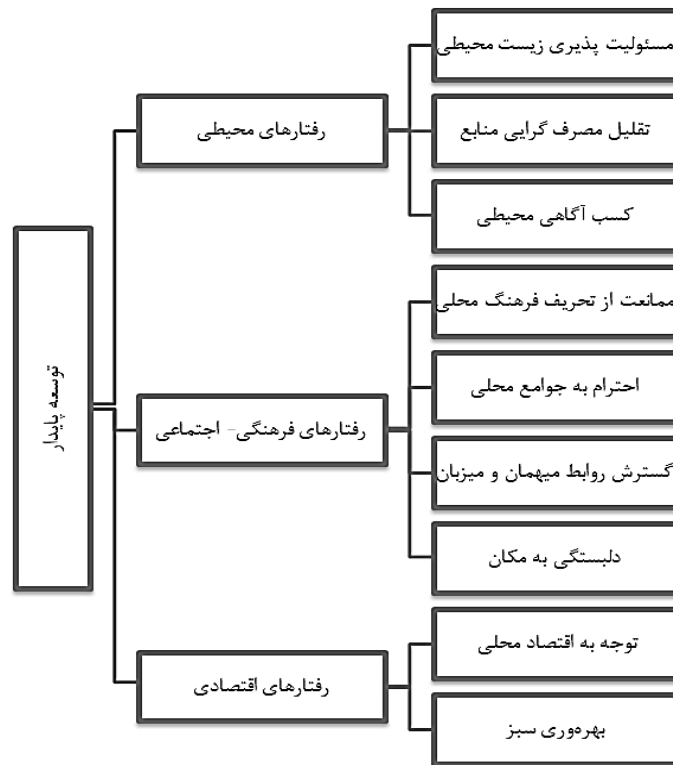
مقوله اصلی	مقوله فرعی	مفاهیم	کد مصاحبه		
گسترش روابط میهمان و میزبان		احترام به حقوق جامعه مقصد	P1, P2, P4, P5, P6		
		احترام به نظام مستقر اخلاقی مقصد	P1, P4, P6, P15		
		احترام به نظام مستقر سیاسی مقصد	P6, P16		
		رفتار مناسب گردشگران با ساکنان محلی	P6, P13, P15, P16		
		دوستانه و مودبانه بودن رفتار کردن با میزبانان	P1, P2, P3, P5, P6, P8, P10, P11, P12, P13, P14		
		تبادل فرهنگی مثبت بین گردشگران و ساکنان	P1, P2, P4, P5, P6, P7, P8, P11		
		الگو برداری گردشگران از رفتار و منش ساکنان	P3, P5, P8, P9, P11		
		درک سنت‌ها، اعتقادات و رفتار جامعه میزبان	P9, P11, P12		
		آموختن سبک زندگی مردمان محلی	P2, P4, P5, P8, P11, P12, P15, P16		
		شناخت تاریخ و فرهنگ جامعه میزبان	P1, P2, P4, P5, P6, P7, P9, P11, P14, P15		
		ترویج هویت فرهنگی مکان	P3, P4, P5, P6		
		همکاری گردشگران با جامعه محلی	P2, P3, P4, P6, P8		
		دلبستگی به مکان		احساسات مثبت داشتن نسبت به مکان	P3, P4, P5, P7, P8, P10
				برقراری ارتباط مثبت با مکان	P2, P3, P8
تعهد عاطفی داشتن نسبت به مکان	P2, P13, P17				
تجربه مداوم مکان	P2, P11, P12				
تکرار تعامل با مکان	P2, P13, P15, P17				
توجه به اقتصاد محلی		خرید گردشگران از فروشگاه‌های مقصد	P2		
		خرید گردشگران از مردم محلی	P2, P4, P11, P13		
		حمایت از کالای جوامع محلی	P3, P4, P11, P14		
		تنوع در تجارب خرید	P3, P5, P6, P8, P10, P11		
		خرید سوغاتی‌هایی از قبیل خوراکی‌های بومی و صنایع دستی هر منطقه	P2, P5, P8, P16		
رفتارهای اقتصادی		خرید لوازم صرفه جویی در مصرف انرژی	P1, P2, P6, P7, P8, P9, P11		
		خرید مواد غذایی ارگانیک	P2, P4, P6, P11, P16		
		انتخاب حمل و نقل سازگار با محیط	P1, P2, P8, P9, P12, P17		
		انتخاب هتل‌های سبز	P2, P3, P11, P14		

یافته‌های تحقیق نشان داد در کنار رفتارهای محیطی یکی دیگر از رفتارهایی که توسعه پایدار مقاصد ورزشی را تبیین می‌کند رفتارهای فرهنگی- اجتماعی گردشگران است. رفتارهای فرهنگی- اجتماعی به این معنی است که توسعه موجب افزایش کنترل انسان بر زندگی خود می‌شود و توسعه گردشگری با عوامل فرهنگی و ارزشی منافات ندارد و موجب هویت جامعه می‌شود. رفتارهای فرهنگی- اجتماعی گردشگران از ترکیب و تلفیق دلبستگی به مکان، ممانعت از تحریف فرهنگی محلی، احترام به جوامع محلی و گسترش روابط میهمان و میزبان تشکیل شده است. سرانجام یافته‌های تحقیق نشان داد توسعه پایدار مقاصد ورزشی در مطابقت با اهداف رفتاری گردشگران تابع

سرانجام بر مبنای ترکیب مقوله‌های فرعی و اصلی مدل نهایی تعیین‌کننده‌های اهداف رفتاری گردشگران ورزشی با هدف توسعه پایدار مقاصد ورزشی ارائه شد. براساس یافته‌های تحقیق اهداف رفتاری گردشگران ورزشی با هدف توسعه پایدار مقاصد ورزشی می‌تواند مبتنی بر رفتارهای محیطی، رفتارهای فرهنگی- اجتماعی و رفتارهای اقتصادی تبیین شود. رفتارهای محیطی اشاره به این دارد که توسعه باید با حفاظت از فرایندهای زیست‌محیطی، بیولوژیک و منابع مربوط سازگار باشد. لازم به ذکر است رفتارهای محیطی از ترکیب و تلفیق مسئولیت‌پذیری زیست‌محیطی، تقلیل مصرف‌گرایی منابع و کسب آگاهی محیطی تشکیل شده است. همچنین

در مطالعه دوم از داده‌های کمی برای تکمیل نتایج تحقیق کیفی و همچنین بررسی اعتبار نظریه استفاده شد. ویژگی‌های جمعیت‌شناختی نمونه‌های تحقیق در بخش کیفی به شرح جدول زیر می باشد.

رفتارهای اقتصادی است. رفتارهای اقتصادی به این معنی است که توسعه باید از نظر اقتصادی با بازده زیاد انجام شود؛ به‌گونه‌ای نظارت و کنترل لازم برای حفظ آن برای نسل‌های آینده اعمال گردد.

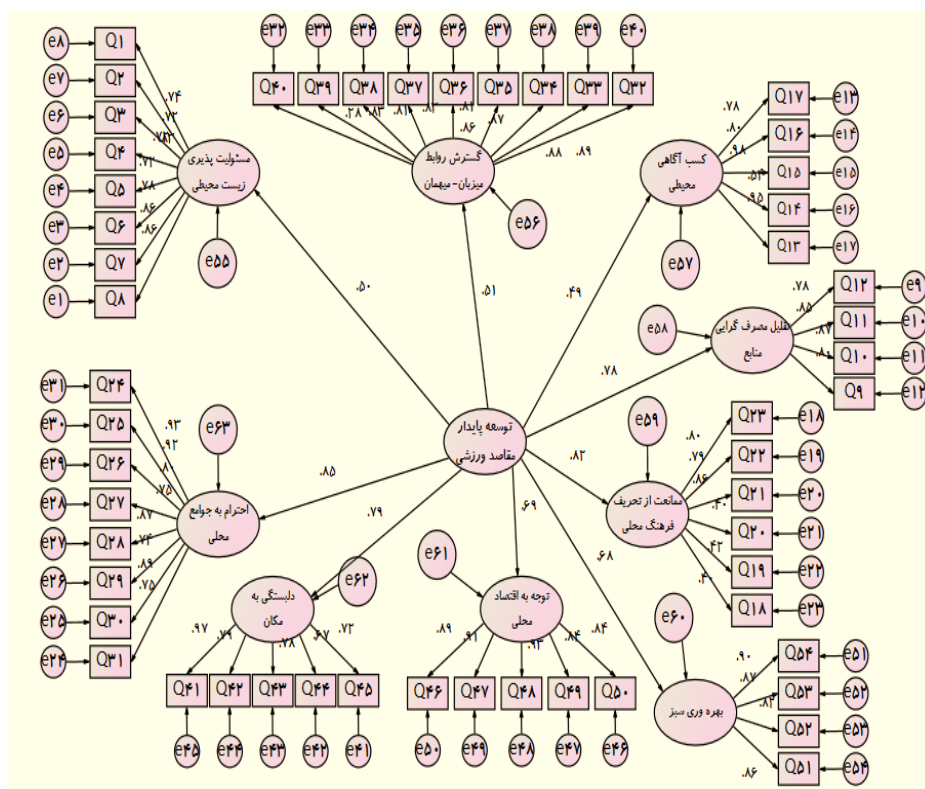
شکل ۱. الگوی توسعه پایدار مقاصد ورزشی مبتنی بر رفتار گردشگران

جدول ۴. توصیف ویژگی‌های جمعیت‌شناختی مشارکت‌کنندگان مطالعه کمی

متغیر	گروه	فراوانی	درصد فراوانی
جنسیت	زن	۸۱	۳۰/۰
	مرد	۱۸۹	۷۰/۰
سن	کمتر از ۳۵ سال	۱۱۲	۴۱/۴۸
	۳۵ تا ۴۵ سال	۸۶	۳۱/۸۵
	۴۶ تا ۵۵ سال	۵۰	۱۸/۵۱
	بیشتر از ۵۵ سال	۲۲	۸/۱۹
تحصیلات	کارشناسی	۱۴۹	۵۵/۱۹
	کارشناسی‌ارشد	۹۷	۳۵/۹۲
	دکتری	۲۴	۸/۸۹
سابقه کاری	کمتر از ۱۰ سال	۸۹	۳۲/۹۶
	۱۰ تا ۱۵ سال	۶۸	۲۵/۱۸
	۱۵ تا ۲۰ سال	۴۶	۱۷/۰۴
	۲۰ تا ۲۵ سال	۳۸	۱۴/۰۷
	بیشتر از ۲۵ سال	۲۹	۱۰/۷۴

عاملی در تمامی موارد کمتر از ۰/۳ نبود و بین ۰/۴ تا ۰/۹ متغیر بود. همچنین مشخص گردید تمامی مقادیر مربوطه آماره χ^2 بالای ۱/۹۶ دارند که از نظر آماری معنادار تشخیص داده شد. شاخص‌های برازش مدل نشان داد مدل موصوف تا حدود زیادی با مدل نظری سازگاری دارد.

به‌منظور بررسی اعتبار عاملی شاخص‌های شناسایی شده در مطالعه کیفی از تحلیل عاملی تأییدی مرتبه دوم استفاده شد که نتایج آن به شرح زیر است. با استناد به نتایج تحلیل عاملی تأییدی مرتبه دوم مشخص گردید قدرت رابطه بین عامل (متغیر پنهان) و متغیر قابل مشاهده مناسب است. چرا که مقدار بارهای

شکل ۲. اعتباریابی الگوی توسعه پایدار مقاصد ورزشی مبتنی بر رفتار گردشگران

جدول ۵. شاخص‌های برازش مدل

IFI	NFI	CFI	AGFA	GFI	RMSEA	X ² /df	شاخص برازندگی
۰-۱	> ۰/۹	> ۰/۹	> ۰/۹	> ۰/۹	< ۰/۰۵	۱-۵	دامنه پذیرش
۰/۹۲۵	۰/۹۵۴	۰/۹۲۵	۰/۹۲۱	۰/۹۵۴	۰/۰۵۸	۱/۹۰۳	نتایج مدل

اجتماعی و اقتصادی آثار منفی در بر دارد و ادامه رویه‌های غلط، آسیب‌های جدی به این محیط‌ها وارد می‌آورد. بنابراین اجتناب از توسعه سنتی و یکجانبه گردشگری از طریق تعهد به اصول پایداری الزامی است. از طرفی برای رسیدن به گردشگری پایدار باید رفتار و فعالیت‌های گردشگری را به‌گونه‌ای طراحی کرد که دارای هماهنگی با اصول پایداری باشد، به نحوی که گردشگر خود را عضوی از محیط‌های طبیعی و فرهنگی و تاریخی ببیند و به حفظ

بحث و نتیجه گیری

امروزه پایداری به نحو گسترده‌ای به‌عنوان رویکردی اساسی برای هر نوع توسعه از جمله توسعه گردشگری پذیرفته شده است. در مباحث گردشگری توسعه پایدار به‌عنوان مفهوم نوین برای مقابله با آثار مخرب توسعه گردشگری مطرح شده است. این مفهوم اشاره به این دارد که توسعه گردشگری در زمینه‌های مختلف به‌طور خاص گردشگری ورزشی به‌شکل سنتی برای محیط‌های طبیعی،

نقطه‌ای رسانده‌ایم که در آن میزان تقاضا بر امکانات عرضه چند نسل چربیده و این ناشی از کارکردهای ویرانگر انسان بر طبیعت است. علاوه بر این، تولید بی‌امان و مصرف بی‌حد و حصر، بقای انسان و طبیعت را با چالش‌های عظیمی مواجه ساخته است، بنابراین چاره‌ای نداریم جز اینکه به‌دنبال شیوه‌های جدید برای زندگی و کار خود باشیم که هم به‌لحاظ زیست‌محیطی و هم از جهت اجتماعی امکان‌پذیر باشد. سرانجام در تبیین این یافته که رفتارهای محیطی گردشگران ورزشی توسعه‌ی پایدار مقاصد ورزشی را تبیین می‌کند می‌توان به نظریه آنا‌رشیست‌های زیست‌محیطی اشاره کرد. مطابق این نظریه پایداری و بقا در دراز مدت و پایین پایه‌گذاری است و این مردم هستند که می‌توانند با تشکیل سازمان‌های اشتراکی و رفتارهای مسئولانه و سازگار با محیط در پی حفظ محیط عمل کنند. در مقابل مصحلت‌جویان زیست‌گرا بر این باورند که برای تحقق توسعه پایدار می‌بایست تغییراتی (اصلاحاتی) را در نظام‌های اجتماعی-اقتصادی به وجود آورد و برای تحقق این امر بسته به نوع و ماهیت مسئله هم می‌توان از بازار و هم از دولت و یا همزمان از هر دو در سطوح محلی، ملی و بین‌المللی استفاده نمود؛ همچنین روابط هماهنگ بین گردشگر و طبیعت و از میان رفتگی بیگانگی بین آنها، از روابط متعادل بین انسان یعنی از میان رفتن بیگانگی بین انسان‌ها سر بر می‌آورد و هنگامی که روابط انسان‌ها نابرابر، ناهمگون و نامتوازن گردد، قطعاً تأثیر خود را بر ناهمگونی بین انسان و طبیعت خواهد گذاشت (شکوری و همکاران، ۲۰۱۱). در تحلیل نهایی می‌توان گفت که محیط ارزش ذاتی دارد و این ارزش مهم‌تر از آن است که دارای صنعت گردشگری محسوب شود. در نتیجه نباید منافع بلندمدت و حفاظت از محیط را فدای ملاحظات کوتاه مدت کرد. همانطوری که در اصل ۳ بیانیه ریو آمده است حق توسعه باید به نحوی اعمال شود که به‌طور متوازن نیازهای نسل کنونی و نسل‌های آینده را در زمینه توسعه و حفظ محیط زیست برآورده سازد (شکوری و همکاران، ۲۰۱۱).

براساس یافته‌های تحقیق رفتارهای محیطی از ترکیب و تلفیق مسئولیت‌پذیری زیست‌محیطی، تقلیل مصرف‌گرایی منابع و کسب آگاهی محیطی تشکیل شده است. مسئولیت‌پذیری در خصوص محیط‌زیست ناظر بر

آن اهمیت دهد. با چنین راهکارهایی نه تنها میزان درآمد جامعه میزبان و افراد محلی افزایش پیدا می‌کند بلکه بستر مناسبی برای توسعه‌ی زیرساخت‌ها و افزایش اشتغال و حفظ فرهنگ بومی و مهم‌تر از آن حفظ محیط زیست ایجاد می‌شود. از این‌رو در پژوهش حاضر سعی شد تا مطابقت رفتاری گردشگران ورزشی با هدف توسعه پایدار مقاصد ورزشی مورد بررسی قرار گیرد و با استناد به آن، مدل رفتاری مناسب، مبتنی بر اصول توسعه پایدار مقاصد ارائه گردد.

با مقایسه یافته‌ها با نتایج تحقیقات قبلی مشخص شد نتایج این مطالعه با نتایج مطالعات فلاح نژاد و همکاران (۱۴۰۱)، ریچ (۲۰۲۳)، لانگ (۲۰۲۳) و تورمان و ویکر (۲۰۲۱) همراستا است. زیرا فلاح نژاد و همکاران (۱۴۰۱) نشان دادند برقراری پیوند عاطفی قوی گردشگر با مقاصد گردشگری می‌تواند باعث توسعه پایدار شود. ریچ (۲۰۲۳) نیز رفتار گردشگران مبتنی بر چهار حوزه معرفی می‌کند که حوزه‌های مصرف و انرژی آن نزدیک به مقوله‌های شناسایی شده می‌باشد. علاوه بر این لانگ (۲۰۲۳) با مرور نظام‌مند پارادایم‌های رفتاری گزارش کرده است پارادایم‌های رفتاری مختلف با طیف گسترده‌ای در ارتباط با مقصد وجود دارد. سرانجام اینکه تورمان و ویکر (۲۰۲۱) نشان دادند آگاهی محیطی جزء تعیین‌کننده‌های رفتاری است. در مقابل مشخص شد یافته‌های این مطالعه با نتایج مطالعه امینی و همکاران (۱۴۰۲) همراستا نیست. چرا که مطالعه مذکور نشان داد اثرگذارترین عامل در مقاصد گردشگری ورزشی در مسیر پایداری سیاست‌گذاری و چشم انداز است و به‌طور مستقیم یا غیرمستقیم نقشی برای رفتار گردشگران در نظر نگرفته نمی‌گیرد. این در حالی است که در پژوهش حاضر به نقش رفتاری گردشگران تأکید شده است و کسب آگاهی محیطی، دل‌بستگی به مکان و مسئولیت‌پذیری زیست‌محیطی را جزء بنیادی‌ترین و اثرگذارترین رفتارهای سازگار با توسعه پایدار مقاصد ورزشی معرفی کرده است.

دلیل اینکه رفتارهای محیطی یکی از عناصر اصلی توسعه پایدار مقاصد ورزشی تشخیص داده شد این است که به‌نظر طرفداران محیط زیست ما نمی‌توانیم انتظارت و تقاضاهای نامحدود از کره زمین داشته باشیم چرا که منابع آن محدود است. از طرفی ما انسان‌ها زمین را به

در این معنا، آگاهی محیطی مسئولیت افراد در قبال حقوق محیطی خود، منابع در اختیار و درک اثرگذار بودنشان نسبت به محیط است و از این جهت مؤثر بر توسعه پایدار مقاصد ورزشی است که امروزه حفظ و بهبود و ایجاد محیط زیست سالم یکی از مؤلفه‌های مهم دستیابی به پایداری در توسعه قلمداد می‌شود و در این بین دانش و آگاهی اساس نگرش و رفتار افراد برای تعامل دوستانه با محیط زیست می‌باشد لذا بهبود محیط زیست نیازمند گردشگرانی آگاه از جایگاه محیط زیست در زندگی بشر است. توسعه آگاهی و دانایی در زمینه محیط زیست به‌منظور ایجاد سواد زیست محیطی و توسعه مسئولیت‌پذیری و تعهد در قبال آن به عنوان یکی از مؤلفه‌های رفتار شهروندی گردشگر ضرورتی اجتناب‌ناپذیر است. به اعتقاد صاحب‌نظران و عموم مردم اصلاح آموزه‌های انسان و تغییر در نگرش، بینش و دانش گردشگران نسبت به سرنوشت خود و محیط پیرامون سبب توسعه و تقویت رفتارهای زیست محیطی و اصلاح روند بحران محیط زیست است.

یافته‌های تحقیق نشان داد در کنار رفتارهای محیطی یکی دیگر از رفتارهایی که توسعه پایدار مقاصد ورزشی را تبیین می‌کند رفتارهای فرهنگی- اجتماعی گردشگران است. رفتارهای فرهنگی- اجتماعی به این معنی است که توسعه موجب افزایش کنترل انسان بر زندگی خود می‌شود و توسعه گردشگری با عوامل فرهنگی و ارزشی منافات ندارد و موجب هویت جامعه می‌شود. این یافته با نتایج مطالعات سبزه‌پور و همکاران (۱۳۹۹) مبنی بر اینکه نشان دادند یکی از راهکارهای توسعه گردشگری پایدار، پایداری فرهنگی است همخوان است. همچنین این یافته همخوان با نتایج مطالعه موسوی و همکاران (۱۴۰۰) است چرا که براساس نتایج آنها مشارکت اجتماعی می‌تواند منجر به ظهور پیامدهای پایداری معیشت جوامع محلی گردد. دلیل اینکه رفتارهای اجتماعی- فرهنگی مؤثر بر توسعه پایدار مقاصد ورزشی تشخیص داده شد این است که گردشگری زمینه اصلی تولید اشکال جدید فرهنگی است، از طرفی گردشگری آمیزه‌ای از فعالیت‌های صرفاً تجاری نیست، بلکه همچنین بیان ایدئولوژیک تاریخ، طبیعت و سنت است، بیانی که قدرت آرایش دوباره‌ی فرهنگ و طبیعت را براساس نیازهای خود دارد. علاوه بر

این موضوع است که اصول و معیارهایی بر روابط انسان و طبیعت حاکم باشد که مانع رسیدن به محیط زیست و طبیعت شود. این اصول و معیارها تعیین‌کننده نگرش و رفتار گردشگران در خصوص محیط‌زیست است. مطابق نظریه رفتار بوم‌گرایی، ارزش‌های زیست محیطی تحت تأثیر نظام‌های خرد (مانند دوستان و همسایه‌ها) سیستم‌های بیرونی (رسانه و سازمان‌های سیاسی) و نظام‌های کلان (شرایط فرهنگی) به‌وجود می‌آیند. این مدل نشان می‌دهد که ارزش‌های زیست‌محیطی از طریق نظام‌های خرد و کلان و همچنین سیستم‌های بیرونی شکل می‌گیرد در عین حال به این مهم تأکید دارد که ارزش‌های افراد منتج به رفتار زیست‌محیطی می‌شود و با عوامل بیرونی و درونی تشویق و تقویت می‌شوند (مرادی و همکاران، ۱۳۹۹). در مقابل بری^۱ (۲۰۰۹) بر این باور است که مشکلات زیست‌محیطی بیشتر ناشی از ضعف عمل جمعی است و زمانی می‌توان از این مشکلات خلاص شد که عمل فردی بالقوه به‌صورت عمل جمعی درآید. علاوه بر این، گردشگری ورزشی در کنار آثار مثبت آثار منفی نیز به همراه دارد که یکی از آنها مصرف بی‌رویه منابع است که در پاسخ به این وضعیت مقوله‌ای تحت عنوان تقلیل مصرف‌گرایی منابع به مثابه یکی از مطابقت‌های رفتاری گردشگران با توسعه پایدار مقاصد ورزشی شناسایی شد. دلیل اینکه مقوله موصوف مؤثر بر توسعه پایدار تشخیص داده شد و در ذیل رفتارهای محیطی قرار داشت این است که گردشگری در مصرف منابع با سایر اشکال توسعه و فعالیت‌های انسانی رقابت می‌کند. از طرفی مصرف منابع در صنعت گردشگری منجر به تغییرات در اکولوژی منطقه و آسیب جدی به محیط زیست وارد می‌کند. سرانجام دلیل اینکه کسب آگاهی محیطی مؤثر بر توسعه پایدار مقاصد ورزشی تشخیص داده شد این است که بخشی از رونق گردشگری تحت تأثیر آگاهی محیطی گردشگر قرار دارد. به باور زسوکا و همکاران^۲ (۲۰۱۳) آگاهی محیطی عبارت است از دانش و شناخت گردشگر نسبت به محیط زیست پیرامون خود و همچنین به‌عنوان حضور آگاهانه، داوطلبانه و متعهدانه فرد در جهت حفظ و نگهداری از محیط زیست تعریف می‌شود.

این، طبیعت گردشگری در هر جامعه، متأثر از عوامل پیچیده و در هم تنیده اقتصادی، سیاسی، فرهنگی و اجتماعی است. به عبارتی دیگر گردشگری دارای ابعاد مادی و معنوی است که هر کدام می‌توانند دیگری از مجذوب خد نمایند. در عین حال که می‌توان گردشگری را یک صنعت و فعالیت اقتصادی دانست همچنین مجموعه‌ای است پیچیده و متشکل از پدیده‌های اجتماعی که به صورت مستقیم و غیرمستقیم فرهنگ و اجتماع را تحت تأثیر قرار می‌دهد. سرانجام اینکه رشد گردشگری در خلال دهه‌های اخیر به گونه‌ای بوده که در مناطق مختلف دنیا به وضوح دیده شده است و به یک واقعیت مهم فرهنگی و اجتماعی تبدیل شده است. این صنعت ظرفیت بالایی برای تاثیرگذاری بر روی روابط اجتماعی میان انسان‌ها و اثرپذیری آنها بر یکدیگر داشته و می‌تواند توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی در قلمروهای مختلف را در پی داشته باشد. لازم به ذکر است گردشگری به‌عنوان یک پدیده اجتماعی بسیار مهم است که باعث جابه‌جایی میلیون‌ها انسان در سراسر جهان می‌شود، که این حمل و نقل و جابه‌جایی انسانی، خود نیز در گسترش روابط اجتماعی و فرهنگی نیز سهم به‌سزایی را ایفا می‌کند. در نتیجه پدیده گردشگری نه تنها به عنوان محرکی برای توسعه اقتصادی شناخته می‌شود بلکه سبب ارتقای سطح آگاهی، دانش، ارتباطات و افزایش احترام میان انسان‌ها می‌شود. انواع روش‌ها و شیوه‌های زندگی انسان‌ها در نقاط مختلف زمین، فرهنگ‌های مختلف و اختلاف این گوناگونی فرهنگ‌ها و همچنین مکان‌های دیدنی و سیاحتی و آثار باستانی که در زمره جاذبه‌های گردشگری و توریستی قرار می‌گیرد محرک اصلی گردشگری و از اصلی‌ترین انگیزه‌های حرکت مردم به نقاط مختلف این کره خاکی می‌باشد. بنابراین می‌توان گفت که این فرهنگ‌ها هستند که تفاوت میان انسان‌ها در تمامی نقاط را به وجود می‌آورند، این تفاوت فرهنگ‌ها خود عاملی است برای ترغیب شدن انسان و ایجاد شور و شوق در او برای احساس نیاز کردن و میل به سفر داشتن، از سوی دیگر نقشی اساسی در تعیین رفتارها، روابط اجتماعی و شیوه‌های زندگی اجتماعی دارد. بدین صورت است که گردشگری و فرهنگ رابطه لاینفکی با هم دارند و انسان به عنوان خالق و حامل این فرهنگ و روابط

اجتماعی ماهیت و جهت گردشگری را تعیین می‌کند و این انسان است که باید در محور ضرورت تحلیل و بررسی گردشگری و توسعه پایداری آن و همچنین در راستای هدف بخشیدن به ارتباط میان گردشگری و تعاملات فرهنگی و اجتماعی قرار بگیرد.

براساس یافته‌های تحقیق رفتارهای فرهنگی-اجتماعی گردشگران از ترکیب و تلفیق دل بستگی به مکان، ممانعت از تحریف فرهنگی محلی، احترام به جوامع محلی و گسترش روابط میهمان و میزبان تشکیل شده است. دلیل اینکه دل بستگی به مکان مؤثر بر توسعه پایدار مقاصد ورزشی تشخیص داد شد این است که دل بستگی یک عامل کلیدی و مهم در موفقیت توسعه گردشگری و بازاریابی مقصد است. به‌باور رامکیسون، وایلر و اسمیت^۱ (۲۰۱۵) گردشگری پایدار در تلاش است تا به وسیله مؤلفه‌های پایداری و رفتاری، آسیب‌ها و تأثیرات منفی وارده بر محیط زیست را کنترل کند. در این بین دل بستگی به مکان باعث می‌شود تا گردشگران نفع شخصی خود را با حفاظت از محیط زیست در یک جهت ببینند و به همین سبب رفتاری که در قبال محیط از خود بروز می‌دهند رفتاری قدردان و دلسوزانه باشد. همچنین خوشای و خزائی پول (۱۳۹۹) اظهار داشتند اگر گردشگر احساس عاطفی و دل بستگی به فضا داشته باشد، نسبت به جاذبه‌های گردشگری حساس بوده و درگیری عاطفی و تعلق به مکان پیدا می‌کند و به حفاظت محیط زیست فضا اهمیت بیشتری می‌دهد؛ در نهایت فعالیت‌هایی در جهت حمایت از محیط زیست و محیط فرهنگی-اجتماعی انجام می‌دهد. همچنین دلیل اینکه ممانعت از تحریف فرهنگی محلی مؤثر بر توسعه پایدار تشخیص داده شد این است که فرهنگ عاملی زیربنایی در ساختار جامعه است و بر همه عوامل روبنایی جامعه از جمله گردشگری ورزشی تأثیرگذار خواهد بود. بنابراین رابطه بین فرهنگ و مؤلفه‌های دیگر رابطه‌ای دو سویه است. اما به دلیل زیربنایی بودن فرهنگ، تاثیرگذاری آن نسبت به تاثیرپذیری از بقیه موضوعات بیشتر است. بنابراین باید تلاش کنیم تمام عوامل روبنایی جامعه از جمله مقوله گردشگری ورزشی را متناسب و همراه با فرهنگ بدانیم و

¹ Ramkissoon, Weiler & Smith

سرمایه‌گذاری جدید در امور زیربنایی، تسهیلات و خدمات گردشگری مقصد، تقویت پیوند میان صنایع مختلف، ایجاد تنوع در اقتصاد، کمک به توزیع وسیع‌تر درآمد و فرصت‌های شغلی از مهم‌ترین آنها به حساب می‌آید. شایان ذکر است هزینه‌های که گردشگران ورزشی برای خرید کالاها و خدمات مورد نیاز خود نظیر حمل‌ونقل، پذیرایی و خرید مستقیماً به ارائه‌کنندگان خدمات می‌پردازند یا منافع و درآمدهایی که در نتیجه گردش وجود دریافتی از گردشگران در میان بخش‌های مختلف یک جامعه و به شکل غیرمستقیم عاید اقتصاد ملی و محلی می‌شود، در افزایش درآمد سرمایه مقاصد ورزشی نقش مهمی دارد و سبب پایداری ارائه خدمات گردشگری در آن می‌شود.

همانگونه که ملاحظه شد، اهداف رفتاری گردشگران ورزشی مبتنی بر توسعه پایدار مقاصد ورزشی بر ایجاد توازن در توسعه گردشگری از طریق رفتارهای محیطی، رفتارهای اجتماعی- فرهنگی و رفتارهای اقتصادی تأکید دارد. کاربرد اصول پایداری در مقاصد ورزشی به این معناست که حفظ، انسجام و تقویت منابع محیطی، اجتماعی- فرهنگی و اقتصادی گردشگری نیازمند تغییرات رفتاری گردشگران ورزشی است. از آنجائی که یکی از اصول تغییرات رفتاری عامل شرطی‌سازی است. لازم است با تشویق و یا مجازات رفتاری از سوی افراد و نهادهای مربوطه سعی در تکرار رفتارهای تشویقی و جلوگیری از رفتارهای مجازاتی کرد. و از طریق یادگیری به‌دنبال ایجاد تغییرات رفتاری مثبت در رفتار گردشگران ورزشی بود تا با افزایش مطابقت و سازگاری رفتاری آنها بتوان توسعه پایدار را مقاصد ورزشی محقق کرد. همچنین در راستای اینکه مشخص گردید رفتارهای محیطی مؤثر بر توسعه پایدار مقاصد ورزشی است پیشنهاد می‌شود مدیران، سیاست‌گذاران و فعالان حوزه گردشگری ورزشی راهبرد مدیریت عرضه به جای مدیریت تقاضا را طرح و اجراء کنند. در این زمینه مدیریت عرضه باید بر مدیریت تقاضا اولویت یابد. به عبارت دیگر باید عرضه محدود طبیعت را به طور حساب شده مورد استفاده قرار داد و در واقع مدیریت عرضه را بر مدیریت تقاضا مرجع دانست.

شایان ذکر است این تحقیق نیز به مانند سایر تحقیقات با محدودیت‌های مواجهه بوده است که لازم است در تعمیم‌دهی نتایج به آنها توجه شود. محدودیت اول

اگر در شرایطی غیر از این کار کنیم متأسفانه عامل روئینایی مورد نظر می‌تواند دچار ضعف‌ها و کاستی‌هایی شود که تأثیر ضعیف فرهنگ بر گردشگری جامعه نمونه‌ای از آن است. علاوه بر این دلیل اینکه مشخص شد احترام به جوامع محلی و گسترش روابط میهمان و میزبان تبیین‌کننده توسعه پایداری مقاصد ورزشی هستند این است که صنعت گردشگری از جامعه به‌عنوان یک منبع استفاده می‌کند و آن را مانند یک محصول به فروش می‌رساند و در نهایت بر زندگی هر یک از افراد جامعه تأثیر می‌گذارد.

سرانجام یافته‌های تحقیق نشان داد توسعه پایدار مقاصد ورزشی در مطابقت با اهداف رفتاری گردشگران تابع رفتارهای اقتصادی است. رفتارهای اقتصادی به این معنی است که توسعه باید از نظر اقتصادی با بازده زیاد انجام شود؛ به‌گونه‌ای نظارت و کنترل لازم برای حفظ آن برای نسل‌های آینده اعمال گردد. این یافته با نتایج مطالعات سبزه‌پرور و همکاران (۱۳۹۹) مبنی بر اینکه نشان دادند یکی از راهکارهای توسعه گردشگری پایدار، پایداری اقتصادی است همخوان است. دلیل اینکه رفتارهای اقتصادی گردشگران مؤثر بر توسعه پایدار مقاصد ورزشی تشخیص داده شد این است که با رفتارهای اقتصادی فعالیت‌های اقتصادی محلی حمایت می‌شود و این حمایت از نظام‌های اقتصادی جلوی انهدام محیط را می‌گیرد و ساکنان محلی مادامیکه به این نتیجه برسند که گردشگری ورزشی برای آنها منافع اقتصادی به‌همراه دارد به‌موازت آن ارائه خدمات گردشگری خود را استمرار می‌بخشند و این خود ضامن توسعه پایداری مقاصد ورزشی می‌شود. از طرفی صنعت گردشگری گردشگری ورزشی علی‌رغم رکوردهای مقطعی که به‌دلایل مختلف همچون بحران‌های اقتصادی و سلامتی با آن مواجه می‌شود، همواره به‌عنوان یکی از عمده‌ترین پایه‌های اقتصاد و تجارت جهانی است. امروزه درآمد حاصل از صنعت گردشگری ورزشی جایگاه شایان توجهی در میان سایر صنایع به‌خود اختصاص داده است. این صنعت با امکان ایجاد بیشترین فرصت‌ها برای توسعه و اشتغال، برای اغلب کشورهای در حال توسعه، حتی به‌عنوان اولین منبع درآمد به حساب می‌آید. علاوه بر این گردشگری ورزشی به‌شکل‌های مختلف در اقتصاد جوامع محلی میزبان تأثیر می‌گذارد که اشتغال‌زایی، درآمدزایی، ایجاد فرصت‌های

- Falahnejad, A., Abdolvand, M. A., Heidari-Hanzai, K., & Khon S. (2022). Designing and developing a model of halal tourism destination love with a sustainable development approach. *Islamic Marketing Research Journal*, 1(1), 41-68. (In Persian)
- Gansser, O. A., & Reich, C. S. (2023). Influence of the new ecological paradigm (NEP) and environmental concerns on pro-environmental behavioral intention based on the theory of planned behavior (TPB). *Journal of Cleaner Production*, 382, 1-20.
- Gomes, S., & Lopes, J. M. (2023). Insights for pro-sustainable tourist behavior: The role of sustainable destination information and pro-sustainable tourist habits. *Sustainability*, 15(11), 1-17.
- Khoshabi, M., & Khazaei Pool, M. (2020). Examining the effect of personality traits and satisfaction with interpretive services on environmentally responsible behavior of tourists with the mediating role of place attachment. A case study: Tehran Bird Garden. *Journal of Tourism Research and Sustainable Development*, 3(1), 63-74. (In Persian)
- Kumar, S., Valeri, M., Kumar, V., Kumar, S., & Bhatt, I. K. (2023). Mapping the Research Trends on Sports Tourism and Sustainability: A Bibliometric Analysis. *Sport and Tourism*, 1-22.
- Lange, F. (2023). Behavioral paradigms for studying pro-environmental behavior: A systematic review. *Behavior Research Methods*, 55(2), 600-622.
- Lin, M. T., Zhu, D., Liu, C., & Kim, P. B. (2022). A systematic review of empirical studies of pro-environmental behavior in hospitality and tourism contexts. *International Journal of Contemporary Hospitality Management*, 34(11), 3982-4006.
- Lin, Y. H., & Lee, T. H. (2020). How do recreation experiences affect visitors' environmentally responsible behavior? Evidence from recreationists visiting ancient trails in Taiwan. *Journal of Sustainable Tourism*, 28(5), 705-726.
- Lincoln, Y. S., & Guba, E. G. (1985). *Naturalistic inquiry*. sage.
- Maleki Varaki, S., Faghihi, A., & Mamrazadeh Tehran, G. (2023). Presenting a native model for sustainable tourism development management in Iran. *Development and Transformation Management* 15(52), 13-21. (In Persian)
- Mamghani Nasab, A., & Amiri, R. (2012). Investigating the factors affecting tourism planning and attraction management. A case study: Chabahar Port. *First National Symposium on the Development of Makran Coasts and the Maritime Authority of the Islamic Republic of Iran*. (In Persian)
- اینکه این تحقیق صرفاً دیدگاه صاحب‌نظران حوزه گردشگری و گردشگری ورزشی را منعکس کرده است لذا نظرات آنها را نمی‌توان به تمامی ذینفعان گردشگری ورزشی تعمیم داد. محدودیت دیگر اینکه در بررسی توسعه پایدار مقاصد ورزشی از تعیین‌کننده‌های رفتاری استفاده شد لذا ممکن است تعیین‌کننده‌های دیگری نیز وجود داشته باشد که تحقیق حاضر به آنها نپرداخته است. سرانجام اینکه در تبیین اهداف رفتاری گردشگری ورزشی گردشگری ورزشی به عنوان یک سازه کلی لحاظ شد و در آن اهداف رفتاری گردشگران ورزشی برحسب نوع انواع گردشگری ورزشی مشخص نگردید. در راستای محدودیت اول پیشنهاد می‌شود نظر تمامی ذینفعان گردشگری ورزشی پیرامون توسعه پایدار مقاصد ورزشی بررسی و با استفاده از مطالعه تطبیقی تفاوت‌ها و شباهت‌های نظرات آنها با هم مقایسه شود. در راستای محدودیت دوم تحقیق پیشنهاد می‌شود در کنار توجه به تعیین‌کننده‌های رفتاری سایر تعیین‌کننده‌های مؤثر از جمله تعیین‌های مدیریتی، سیاستی، و زیرساختی نیز مورد توجه قرار گیرد. سرانجام پیشنهاد می‌شود تعیین‌کننده‌های رفتاری با هدف توسعه پایداری به تفکیک نوع گردشگری ورزشی بررسی شود.

منابع

- Amini Kamijani, H., Farahani, A., Goodarzi, M., & Ghorbani Ghahfarrok, L. (2023). Sustainable development model of sports tourism in the Islamic Republic of Iran: Grounded theory based on upstream documents. *Growth and Economic Development*, 13(5), 65-94. (In Persian)
- Amini, M., Bahraloloom, H., Andam, R., & Rabani, T. (2023). Objectives of sustainable sports tourism: Evaluation of obstacles and challenges. A case study: Isfahan Province. *Urban Tourism Journal*, 10(1), 117-132. (In Persian)
- Barry, J. (2007). *Environment and social theory*. Routledge.
- Cooper, M. A., & Buckley, R. (2022). Tourist mental health drives destination choice, marketing, and matching. *Journal of Travel Research*, 61(4), 786-799.
- Darco, M., Marino, V., & Resciniti, R. (2023). Exploring the pro-environmental behavioral intention of Generation Z in the tourism context: The role of injunctive social norms and personal norms. *Journal of Sustainable Tourism*, 1-22.

- Moradi, R., Kheshtzar, I., & Mokhtari, M. (2020). Responsible action in the process of environmental socialization. *Review of Iran's Social Issues*, 11(1), 285-308. (In Persian)
- Morgan, M. O., Okon, E. E., Emu, W. H., Olubomi, O. I. E., & Edodi, H. U. (2021). Tourism Management: A Panacea For Sustainability Of Hospitality Industry. *Geo Journal of Tourism and Geosites*, 37(3), 783-791.
- Mousavi, R., Omid Najafabadi, Ma., Mirdamadi, S M., & Hosseini, S J F. (2021). Sustainable development model of sports tourism with a focus on rural sports and indigenous games. *Tourism Management Studies*, 16(55), 261-291. (In Persian)
- Moyle, B. D., Hinch, T., & Higham, J. (Eds.). (2018). *Sport tourism and sustainable destinations*. Routledge.
- Mozaffari, Z., & Ghasemi, M. (2023). Assessment of sustainability of rural tourism destinations from the perspective of the local community. A case study: Nishapur County. *Rural and Sustainable Development Journal*, Accepted for online publication. (In Persian)
- Parks, L., Srinivasan, R., & Aragon, D. C. (2022). Digital empowerment for whom? An analysis of 'Network sovereignty' in low-income, rural communities in Mexico and Tanzania. *Information, Communication & Society*, 25(14), 2140-2161.
- Pronello, C., & Gaborieau, J. B. (2018). Engaging in pro-environment travel behaviour research from a psycho-social perspective: A review of behavioural variables and theories. *Sustainability*, 10(7), 2412-2431.
- Ramkissoon, H., Weiler, B., & Smith, L. D. G. (2012). Place attachment and proenvironmental behaviour in national parks: The development of a conceptual framework. *Journal of Sustainable Tourism*, 20, 257-276.
- Ribes, J. F. P., & Baidal, J. I. (2018). Smart sustainability: A new perspective in the sustainable tourism debate. *Investigaciones Regionales-Journal of Regional Research*, (42), 151-170.
- Sabzehparvar, M., Arami, P., Khavareh, M., Alinejad-Fard, M., Javaheri, I., Sadeghi Nayini, H., & Mousavi, M. (2021). Strategies for sustainable tourism development based on the integration of behavioral design and sustainability principles. *Shabak Journal*, 6(6), 187-198. (In Persian)
- Sadeghat, M., & Ziaei, M. (2023). Development of a paradigmatic model for sustainable tourism development in the Islamic Republic of Iran. *Tourism and Development*, Accepted for online publication. (In Persian)
- Shakoori, A., Esmaelizadeh, K., & Sahabi, J. (2011). Sustainable tourism and its components The First International conference on Tourism Management And Sustainable Development (TMSD), Islamic Azad University Marvdasht Branch, Fars, Iran. (In Persian)
- Sharpley, R., & Telfer, D. J. (Eds.). (2015). *Tourism and development: concepts and issues*.
- Thormann, T. F., & Wicker, P. (2021). Determinants of pro-environmental behavior among voluntary sport club members. *German Journal of Exercise and Sport Research*, 51(1), 29-38.
- Tudorache, D. M., Simon, T., Frenț, C., & Musteață-Pavel, M. (2017). Difficulties and challenges in applying the european tourism indicators system (ETIS) for sustainable tourist destinations: the case of brașov county in the Romanian carpathians. *Sustainability*, 9(10), 1-19.
- Weaver, D. B. (2021). *Sustainable tourism: Theory and practice*. Routledge.
- Wu, J., & Ji, C. (2023). Image Construction of China's Rural Sports Tourism Destination from the Perspective of Rural Revitalization. *Tourism Management and Technology Economy*, 6(3), 1-13.
- Wu, J., Font, X., & Liu, J. (2021). Tourists' pro-environmental behaviors: Moral obligation or disengagement?. *Journal of Travel Research*, 60(4), 735-748.
- Zhang, H., Zhang, X., & Bai, B. (2021). Tourism employee pro-environmental behavior: An integrated multi-level model. *Journal of Hospitality and Tourism Management*, 47, 443-452.
- Zsóka, Á., Szerényi, Z. M., Széchy, A., & Kocsis, T. (2013). Greening due to environmental education? Environmental knowledge, attitudes, consumer behavior and everyday pro-environmental activities of Hungarian high school and university students. *Journal of cleaner production*, 48, 126-138.